

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเล ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบางปอ ตำบลแม่น้ำ อำเภอกោះสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แบ่งออกเป็น 6 ตอน ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
3. การอนุรักษ์
4. ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรชายฝั่งทะเล
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตามพระราชดำรัสเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คำว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ไม่ได้หมายถึง การมีพอสำหรับใช้เองเท่านั้น แต่มีความหมายว่า ปฏิบัติให้พอมีพอกิน แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียง ถ้าแต่ละคนพอมีพอกินก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดีและประเทศไทยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้จะทำให้ทุกคนมีกินมีอยู่ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอทำให้มีความสุข คนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด “อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ” มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียงพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เย็นเป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง ความพอประมาณและความมีเหตุผล เป็นวิถีแห่งการดำรงชีพที่สมบูรณ์ สันติสุข โดยมีธรรมะเป็นเครื่องกำกับใจตน ดำรงชีวิตอย่างประหยัด พออยู่ พอกิน ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหรา ไม่โลภ ซื่อตรง สามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง ไม่เบียดเบียนแก่งแย่งผู้อื่น เป็นเสมือนรากฐานของชีวิต และรากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน ที่จะต้องยึดเส้นทางสายกลางของความดี 5 ประการ คือ

1. ความพอดีด้านจิตใจ คือ เข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกดี เอื้ออาทร ประนีประนอม นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวม

2. ความพอดีทางด้านสังคม คือ มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้แก่ ชุมชน รู้จักกันีกำลัง และที่สำคัญมีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากฐานรากที่มั่นคง และแข็งแรง

3. ความพอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและ รอบคอบ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และที่สำคัญใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศเพื่อพัฒนา ประเทศให้มั่นคงอยู่เป็นขั้นเป็นตอนไป

4. ความพอดีด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับความต้องการ และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเอง และสอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อ สภาพแวดล้อมของเราเอง

5. ความพอดีด้านเศรษฐกิจ คือ การเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่พอกิน สมควรตามอัตภาพ และฐานะของตน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549) กล่าวว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และ เป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน

3. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ดังนี้
ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียน ตนเอง และผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไป อย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจาก การกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง ด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นใน อนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต

จากหลักของความพอดีดังกล่าว การดำรงชีวิตตามแนวพระราชดำริฯ จึงสามารถกระทำได้โดยมีแนวทางปฏิบัติง่าย ๆ อันจะนำมาซึ่งความสุขสงบ ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น รวมถึงความมั่นคงของประเทศชาติ ดังนี้ ยึดความประหยัด อด ละเอียด ความพุ่มพวยในการดำรงชีพอย่างจริงจัง ประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต ไม่แก่งแย่งชิงผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางในชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก ขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงที่จะสร้างตนเองให้มั่นคง มีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้าและไม่ต้องเบียดบังผู้อื่น ไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายทั้งตนเองและผู้อื่น ก่อความดีอยู่เสมอพร้อมทั้งรักษา และเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้นให้งอกงามสมบูรณ์ขึ้น โดย “เศรษฐกิจพอเพียง” จะสำเร็จได้ด้วย “ความพอดีของตน”

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการกิจการใด ๆ ให้ประสบความสำเร็จ การพัฒนาของประเทศที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาที่เน้นหนักในด้านเศรษฐกิจ ความเจริญก้าวหน้าทางด้านอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้การนำทรัพยากรมาใช้เพื่อผลประโยชน์ทางการผลิต ทางธุรกิจและเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์จนเกินขอบเขต ทำให้ทรัพยากร ร่อยหรอเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว การมีส่วนร่วมเป็นวิธีที่จะระดมประชาชนให้มีบทบาทในการพัฒนาได้ดีที่สุด ด้วยวิธีการสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบ ปลูกฝังให้เกิดความรักหวงแหน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของสาธารณสมบัติและบ้านเมืองร่วมกัน อุทิศเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ได้มีนักวิชาการจำนวนมากได้อธิบายความหมายของคำว่ามีส่วนร่วมไว้มากมาย โดยมีรายละเอียดแตกต่างกันดังนี้

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหา และการนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำ การเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาพัฒนาชุมชนที่ว่า มนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันต้องยอมรับความคิดที่ว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะที่ถูกต้อง

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกัน ในเรื่องต่อไปนี้จะบรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขปัญหาสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรม โครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการ และกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาล ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานกลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าว เป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับ

กลุ่มดังกล่าวด้วย อันได้แก่ (1) ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม (2) ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม และ (3) ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2543) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่องต่าง ๆ หรือกิจกรรมต่าง ๆ อาจเป็นการมีส่วนร่วมทั้งในกระบวนการตัดสินใจ หรือกระบวนการบริหาร ประสิทธิภาพขององค์การขึ้นอยู่กับความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์การนั้น ในการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย วิธีการหนึ่งในการรวมพลังทางความคิด สติ ปัญญา และการกระทำนั้นคือ การให้มีส่วนร่วม

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2543) การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ รูปแบบหนึ่งของแนวความคิดในการกระจายอำนาจจากส่วนกลางมาสู่ส่วนท้องถิ่น เพราะประชาชนในท้องถิ่นคือ ผู้ที่รู้ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นตนเองดีกว่าผู้อื่น การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการเปิดกว้างในความคิดเห็นโดยการสื่อสารสองทางในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ซึ่งในแต่ละประเด็นนั้นไม่สามารถใช้เกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งมาตัดสินใจได้เหมือนกัน

เจมส์ แอล เครตัน (2543) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน ซึ่งเป้าหมายของกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือ การให้ข้อมูลต่อสาธารณชนและให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่นำเสนอหรือนโยบายรัฐ และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดสำหรับทุก ๆ คน

เซอร์เนอร์ (Cerner, 1999) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจในระดับต่าง ๆ ทางการจัดการบริหาร และทางการเมืองเพื่อกำหนดความต้องการในชุมชนของตนอาจกล่าวได้ว่าการให้โอกาสประชาชน เป็นฝ่ายตัดสินใจกำหนดความต้องการของตนเองเป็นการเสริมพลังอำนาจให้ประชาชนระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ

ไฮ (1983) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ควรมีเนื้อหา ดังนี้

1. การเน้นคุณค่าของการวางแผนระดับท้องถิ่น
2. การใช้เทคโนโลยี และทรัพยากรที่จะหาได้ในท้องถิ่น
3. การฝึกอบรม ที่เน้นให้ประชาชนสามารถดำเนินการพัฒนาด้วยตนเอง
4. การแก้ไขปัญหาความต้องการพื้นฐานโดยสมาชิกของชุมชน
5. การช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามแบบประเพณีดั้งเดิม
6. การใช้วัฒนธรรมและการสื่อสารที่สอดคล้องกับการพัฒนา

ยูโนเต็ด เนชั่น (1975) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นกระบวนการเกี่ยวกับการกระทำ และเกี่ยวข้องกับมวลชนในระดับต่าง ๆ ดังนี้ ประการแรกในกระบวนการตัดสินใจซึ่งตัดสินใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ทางสังคมและการจัดสรรทรัพยากร และประการที่สองในการกระทำโดยสมัครใจต่อกิจกรรมและโครงการ และยังเน้นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีความหมายครอบคลุมถึง (1) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการพัฒนา (2) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมช่วยเหลือในการปฏิบัติตามโครงการ และ (3) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตลอดกระบวนการพัฒนา

จากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ภาครัฐทำการส่งเสริมชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน มีความคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ โดยอยู่บนพื้นฐานของการมีอิสรภาพ และเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายที่วางไว้

ปัจจัยและเงื่อนไขของการมีส่วนร่วม

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้มีผู้วิจัยให้ความหมายที่แตกต่างกันออกไปดังนี้

รีดเดอร์ (Reeder, 1983, 39-53) ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมของชุมชนมี 11 ประการ ดังนี้

1. การปฏิบัติตนให้คล้อยตามความเชื่อพื้นฐาน กล่าวคือ บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเลือกแบบและวิธีการปฏิบัติที่สอดคล้องและคล้ายคลึงกับความเชื่อพื้นฐาน
2. มาตรฐานคุณค่า บุคคลและกลุ่มบุคคลจะปฏิบัติในสิ่งที่สอดคล้องกับมาตรฐานคุณค่าของตนเอง
3. เป้าหมาย บุคคลและกลุ่มบุคคลจะมีพฤติกรรมเพื่อปกป้องและรักษาเป้าหมายของตนเอง
4. ประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา บุคคลและกลุ่มบุคคลบางครั้งจะมีพฤติกรรมที่เกิดจากประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา
5. ความคาดหวัง บุคคลและกลุ่มบุคคลจะมีพฤติกรรมตามที่ตนเองคาดหวังว่าควรจะได้แสดงในสถานการณ์เช่นนั้น ทั้งยังชอบปฏิบัติต่อผู้อื่นในลักษณะที่ตนคาดหวังจากผู้อื่นด้วย
6. การมองแต่ตนเอง บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำในสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองคิดว่าต้องกระทำเช่นนั้น
7. การบีบบังคับ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำในสิ่งต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่ถูกบังคับ

8. นิสัยและประเพณี บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำในสิ่งต่าง ๆ ตามนิสัยที่ชอบหรือให้สอดคล้องกับประเพณีเมื่ออยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ

9. โอกาส บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการปฏิบัติของสังคมตามจำนวนชนิดของโอกาสซึ่งโครงสร้างของสังคมเอื้ออำนวยให้

10. ความสามารถ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมบางอย่างที่เห็นว่าสามารถทำในสิ่งที่ต้องการและสามารถทำในสถานการณ์เช่นนั้นได้

11. การสนับสนุน บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเริ่มปฏิบัติเมื่อรู้สึกว่าได้รับการสนับสนุนที่ดีให้กระทำกิจกรรมนั้น ๆ

คอฟแมน (Kaufman, 1949) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่

1. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์

2. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือเกียรติยศ ตำแหน่ง ทำให้เกิดความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วย ทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีความศรัทธาหรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ เช่น ผู้ใหญ่ออกปากของแรงผู้น้อย

3. อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ เช่น บีบบังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส

โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1977) ได้เสนอบริบทการมีส่วนร่วมว่า ในการศึกษาการมีส่วนร่วมจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อม ซึ่งมีความซับซ้อนอย่างมาก ได้แก่

1. ปัจจัยทางกายภาพและชีวภาพ

2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

3. ปัจจัยทางการเมือง

4. ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม

5. ปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์

นอกจากนี้ โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ ยังได้เสนอว่ามีบุคคล 4 ฝ่าย ที่มีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท ประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลภายนอก สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นยังมีปัจจัยหลายอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ (1) อายุและเพศ (2) สถานภาพทางสังคม (3) ระดับการศึกษา (4) อาชีพ (5) รายได้และทรัพย์สิน (6) ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น และ (7) พื้นที่ถือครองและสภาพการทำงาน

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	
ห้องสมุดงานวิจัย	
วันที่.....	พ.ศ. 2555
เลขทะเบียน.....	245403
เลขเรียกหนังสือ.....	

ส่วนเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมนี้ นีรันดร์ จงวุฒิวาศย์ (2527) กล่าวว่า การที่ประชาชน จะริเริ่ม และช่วยตนเองได้นั้น ประชาชนต้องมีโอกาสที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกิจการพัฒนาชุมชน เสียก่อน กล่าวคือ ต้องมีเงื่อนไขสำคัญอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม (freedom to participate)
2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม (ability to participate)
3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (willingness to participate)

นีรันดร์ จงวุฒิวาศย์ (2527) ยังกล่าวอีกว่า นอกจากเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการแล้ว ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขดังนี้

1. ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วม
2. ประชาชนต้องไม่เสียเงินทองค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปที่เขาประเมินค่า ผลตอบแทนที่จะได้รับ
3. ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น
4. ประชาชนต้องสื่อสารรู้เรื่องกันทั้ง 2 ฝ่าย
5. ประชาชนต้องไม่รู้สึกกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือสถานภาพทางสังคม หากจะมีส่วนร่วม

หากไม่มีอิสรภาพไม่มีความสามารถ และไม่มีความเต็มใจแล้ว การมีส่วนร่วมของ ประชาชนจะไม่เกิดขึ้น

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531) ได้แบ่งระดับ (Degree) ของการมีส่วนร่วมของประชาชน จากน้อยไปหามากดังนี้

- ระดับที่ 1 ถูกบังคับ ประชาชนที่เข้าร่วมในโครงการเพราะถูกบังคับโดยไม่มีทางเลือกเลย
- ระดับที่ 2 ถูกล่อ ประชาชนจะถูกล่อใจด้วยผลประโยชน์ในรูปแบบของค่าจ้างแรงงาน หรือ ความสะดวกสบายบางอย่าง แต่เบื้องหลังจริง ๆ แล้วเป็นการหาเสียงของนักการเมืองผู้หยิบยื่น โครงการมาหลอกล่อเท่านั้น

ระดับที่ 3 ถูกชักชวน การมีส่วนร่วมลักษณะนี้เป็นโครงการที่ทางราชการคิดขึ้นเอง เรียบร้อยแล้ว แล้วพยายามชักชวนประชาชนให้ร่วมมือทุกรูปแบบ โดยอาศัยกระบวนการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ ว่าเป็นโครงการที่ดี ขอให้ประชาชนให้ความร่วมมือ

ระดับที่ 4 สัมภาษณ์แล้ววางแผนให้ ในลักษณะนี้ผู้ที่วางโครงการจะสำรวจปัญหา ความต้องการของประชาชนด้วยการเรียกประชุม สอบถาม สัมภาษณ์ แต่การตัดสินใจว่าปัญหา ของชาวบ้านคืออะไร ควรแก้ไขด้วยวิธีใด จะวางแผนอย่างไร ยังเป็นเรื่องของทางการ

ระดับที่ 5 มีโอกาสเสนอความเห็น ประชาชนเริ่มเข้าไปมีส่วนร่วมเสนอความเห็นที่เกี่ยวกับการวางโครงการและการดำเนินการตามโครงการ แต่การตัดสินใจยังคงเป็นของส่วนราชการอยู่

ระดับที่ 6 มีโอกาสเสนอโครงการ ระดับนี้ทางราชการกับประชาชนจะมีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด ประชาชนจะมีโอกาสตัดสินใจว่าปัญหาของตนคืออะไรจะแก้ไขได้อย่างไรได้ดีที่สุด จนกระทั่งมีสิทธิเสนอโครงการและเข้าร่วมปฏิบัติด้วย

ระดับที่ 7 มีโอกาสตัดสินใจ ประชาชนจะเป็นหลักสำคัญของการตัดสินใจในทุกเรื่อง ตั้งแต่การวางแผน ปฏิบัติตามแผน และการประเมินผลโครงการ

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ (1) ปัจจัยทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน (2) ปัจจัยทางสังคมเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ สถานภาพทางสังคม และเขตพื้นที่ที่อาศัยอยู่ และ (3) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความรู้ในข้อมูลข่าวสาร

รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วม

กรณีศึกษา ชมดี (2524) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม (Attendance at Meetings)
2. การมีส่วนร่วมออกเงิน (Financial Contribution)
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (Membership on Committees)
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (Position of Leadership)
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ (Interview)
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำชักชวน (Solicitor)
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (Customers)
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม (Entrepreneur)
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงานหรือลูกจ้าง (Employee)
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ (Material Contribution)

เจมส์ คีปีนทอง (2527) ได้อธิบายขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้เป็น 4 ขั้นตอน คือ (1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม (3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน และ (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

จากแนวคิด และเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม พบว่าผู้วิจัยส่วนใหญ่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมตามรูปแบบ และขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันบ้างในรายละเอียดที่แยกย่อยไปเท่านั้น การมีส่วนร่วมตามรูปแบบและขั้นตอนต่าง ๆ เช่น การมีส่วนร่วมศึกษาปัญหา การมีส่วนร่วมวางแผน การมีส่วนร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมประเมินผลเหมาะที่จะศึกษาในกลุ่มผู้นำชุมชน ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะมีบทบาทในรูปแบบและขั้นตอนดังกล่าวอย่างเด่นชัด แต่การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจากการสำรวจเบื้องต้น พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนบางปอ มักจะเป็นผู้ที่เข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งทะเลในลักษณะที่แตกต่างกันไป นอกจากนี้ประชาชนโดยทั่วไปในชุมชนบางปอไม่ได้มีส่วนร่วมในลักษณะกระบวนการกลุ่ม มีการดำเนินชีวิตแบบปัจเจกบุคคล คือ ต่างคนต่างอยู่ ฉะนั้น การศึกษาการมีส่วนร่วมในครั้งนี้ จำเป็นต้องศึกษาแบบปัจเจกบุคคล

การมีส่วนร่วม เป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่ง การมีส่วนร่วมจึงเป็นการกระทำกิจกรรมที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลกระทำการไปสู่จุดหมายอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน จึงสรุปแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเล ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในการวิจัยนี้หมายถึง การที่ประชาชนแต่ละบุคคลเข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งทะเลในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพอย่างประหยัด พอเพียง พอประมาณ รู้คุณค่า ตลอดจนการกระทำกิจกรรมหรือร่วมกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการป้องกันความเสื่อมโทรม การบำรุงรักษา และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่ง

การอนุรักษ์

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ดังนี้

เกษม จันทรแก้ว (2530) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การเก็บรักษา สงวนซ่อมแซมปรับปรุงและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อจะได้เอื้ออำนวยให้คุณภาพสูงในการสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์ตลอดไป หรืออีกความหมายก็คือ การใช้ตามความต้องการและประหยัดไว้ใช้เพื่อในอนาคต (Using of immediate needs and saving for future use)

วิชัย เทียนน้อย (2533) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และยืดอายุการใช้งานให้นานที่สุด ดังนั้น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติจึงต้องกระทำด้วยความฉลาด แต่มิได้หมายความว่า จะเก็บรักษาสิ่งเหล่านี้โดยมิได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์

นิวัติ เรืองแก้ว (2537) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การรู้จักนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด ให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด สูญเสียน้อยที่สุด ใช้ได้นาน และต้องกระจายการใช้ประโยชน์ให้ทั่วถึงกันโดยถูกต้องตามกาลเทศะด้วย

จากคำจำกัดความของคำว่า การอนุรักษ์ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การอนุรักษ์ คือ การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อมนุษย์และพยายามที่จะใช้ทรัพยากรนั้นให้มีอายุยืนยาวที่สุด โดยมีการสูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และเป็นการประหยัดไว้เพื่อใช้ในอนาคต และกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยทั่วถึงกัน

หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

เต็มดวง รัตนทัศนีย์ และคณะ (2534) กล่าวถึง วิธีการอนุรักษ์ (Method Conservation) ว่ามีหลายวิธีด้วยกันแต่จะใช้วิธีใดขึ้นอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิด ดังนั้นกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอาจใช้วิธีเดียวหรือหลายวิธีก็ได้ดังต่อไปนี้

1. การป้องกันรักษา (Protection) โดยการรักษาสภาพต่าง ๆ ของทรัพยากรให้คงเดิมทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพให้ยั่งยืนตลอดไป เช่น ทิวทัศน์ธรรมชาติ ทรัพยากรน้ำ ป่าไม้ เป็นต้น
2. การบูรณะฟื้นฟู (Restoration) เป็นการซ่อมบำรุงปฏิสังขรณ์ให้ฟื้นตัวขึ้นใหม่ เช่น ป่าไม้ที่ถูกโค่นทำลายต้องฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ สัตว์มีจำนวนลดลงต้องเพาะพันธุ์เพิ่มขึ้น
3. การปรับปรุงให้ดีขึ้น (Improvement) คือ พยายามใช้ธรรมชาติให้เป็นประโยชน์มากที่สุด และปรับปรุงให้ดีกว่าสภาพธรรมชาติ เช่น การปรับปรุงคุณภาพทรัพยากรดินเพื่อให้ใช้ประโยชน์จากการทำนาปีละครั้งเป็นสองครั้ง
4. การใช้อย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency) โดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วสิ้นเปลืองหมดไปไม่สามารถนำกลับมาใช้ได้อีก เช่น ทรัพยากรแร่ธาตุต้องมีวิธีการพัฒนาแร่ขึ้นมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้เกิดการสูญเสียน้อยที่สุด และต้องคำนึงถึงช่วงเวลาการใช้ที่เหมาะสม
5. การนำมาใช้ใหม่ (Recycle) ทรัพยากรธรรมชาติบางอย่างเมื่อใช้แล้วอาจนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีก เช่น เศษเหล็กนำมาถลุงใหม่ เศษกระดาษ พลาสติก เป็นต้น

6. การใช้สิ่งอื่นทดแทน (Substitution) คือ การคิดค้นหาสิ่งอื่นมาใช้แทนทรัพยากรที่หายากหรือกำลังจะหมดไป เช่น ใช้พลาสติกแทนภาชนะบรรจุน้ำซึ่งต้องใช้เหล็กชุบดีบุก ใช้ปูนซีเมนต์แทนไม้ในการทำเฟอร์นิเจอร์

7. การประดิษฐ์สิ่งใหม่ขึ้นมาใช้แทน (Inventory) โดยอาศัยวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และวิทยาการสมัยใหม่ ค้นหาสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ขึ้นมาใช้แทนทรัพยากรที่หายากหรือกำลังหมดไป เช่น น้ำมัน

8. การสำรวจตรวจค้น (Discovery) ทรัพยากรบางอย่างอาจถูกปล่อยทิ้งไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ควรตรวจค้นหาทางมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น พลังงานแสงแดด กระแสน้ำในแม่น้ำลำคลอง

นิวัติ เรืองแก้ว (2537) กล่าวถึงแนวความคิดและหลักการในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สรุปได้ดังนี้

1. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด ยาวนานที่สุด และโดยทั่วถึงกัน ทั้งนี้ มิได้หมายถึง ห้ามใช้หรือเก็บรักษาทรัพยากรไว้เฉย ๆ แต่จะต้องนำมาใช้ให้ถูกต้องตามกาลเทศะ (time and space)

2. ทรัพยากรธรรมชาติจำแนกอย่างกว้าง ๆ ออกเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดขึ้นใหม่ได้ เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า พืชหญ้า และกำลังงานมนุษย์กับทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่สามารถเกิดขึ้นใหม่ได้ เช่น น้ำมัน และแร่ต่าง ๆ

3. ปัญหาสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรดินที่ยังอุดมสมบูรณ์อยู่ให้คงคุณสมบัติที่ดีตลอดไป ในขณะที่เดียวกันจะเป็นผลดีต่อทรัพยากรอื่น ๆ เช่น น้ำ ป่าไม้ และสัตว์ป่าด้วย

4. การอนุรักษ์หรือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติต้องคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติอื่นในเวลาเดียวกันด้วยไม่ควรแยกพิจารณาเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เพราะทรัพยากรทุกอย่างมีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

5. ในการวางแผนจัดการทรัพยากรอย่างชาญฉลาดนั้น จะต้องไม่แยกมนุษย์ออกจากสภาพแวดล้อมทางสังคม หรือวัฒนธรรม หรือสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติเพราะว่าวัฒนธรรมและสังคมของมนุษย์ได้พัฒนาตัวเองมาพร้อมกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาตินั้น ๆ กล่าวโดยทั่ว ๆ ไปการอนุรักษ์ถือได้ว่าเป็นทางแห่งการดำเนินชีวิต เพราะมีส่วนเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีบทบาทต่อชีวิตมนุษย์เป็นอย่างมาก

6. ไม่มีโครงการอนุรักษ์ใดที่จะประสบความสำเร็จได้ นอกจากผู้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ จะได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรนั้น ๆ และใช้อย่างชาญฉลาดให้เกิดผลดีในทุก ๆ ด้าน ต่อสังคมมนุษย์ และควรใช้ทรัพยากรให้อำนวยประโยชน์หลาย ๆ ด้านในเวลาเดียวกัน

7. อัตราการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปัจจุบันจะเป็นที่ใดก็ตาม ยังไม่อยู่ในระดับที่จะ พยายามที่จะรักษาความอยู่ดีกินดีโดยทั่วถึงได้ เนื่องจากการกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรยังเป็นไปโดยไม่ทั่วถึง

8. การอนุรักษ์เกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ในเมือง หรือชนบท ความมั่งคั่ง สุขสมบูรณ์ของประเทศ ขึ้นอยู่กับทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นผู้ใช้ทรัพยากรอื่น ๆ ของประเทศนั้น ๆ

9. การทำลายทรัพยากรธรรมชาติใด ๆ ด้วยเหตุใดก็ตาม เท่ากับเป็นการทำลาย ความศิวิลิซซ์ของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม มนุษย์ต้องยอมรับว่า การทำลายทรัพยากรธรรมชาติได้เกิดขึ้นอยู่ทุกหนทุกแห่งที่มีการใช้ทรัพยากรนั้น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

10. การดำรงชีวิตของมนุษย์ขึ้นอยู่กับสิ่งมีชีวิต ไม่ว่าจะเป็พืชหรือสัตว์ซึ่งต่างก็เกิดมาจากทรัพยากรอื่น ๆ เช่น ดิน น้ำ อากาศหนึ่ง กำลังงานของมนุษย์ ตลอดจนการกินดีอยู่ดี ทั้งทาง ร่างกาย และจิตใจขึ้นอยู่กับคุณค่าของอาหารที่บริโภค นอกจากปลาและอาหารทะเลอื่น ๆ แล้ว อาหารทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นผัก ผลไม้ ถั่ว งา ข้าวหรือในรูปของนม เนื้อสัตว์ อันเป็นผลผลิตจากพืช ที่สัตว์บริโภคเข้าไปล้วนเกิดมาจากดินทั้งสิ้น

11. มนุษย์จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติ และเชื่อในความเป็นไปตาม ธรรมชาติ มนุษย์สามารถนำวิทยาการต่าง ๆ มาช่วยเหลือนบรรเทากระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตาม ธรรมชาติได้ แต่มนุษย์ไม่สามารถจะนำสิ่งใดมาทดแทนธรรมชาติได้ทั้งหมดที่เดียวอย่างแน่นอน

12. การอนุรักษ์นอกจากจะเพื่อการอยู่ดีกินดีของมวลมนุษย์แล้ว ยังจำเป็นต้องอนุรักษ์ ธรรมชาติเพื่อความสมบูรณ์และเป็นผลดีทางด้านจิตใจด้วยเช่นกัน การอนุรักษ์สภาพธรรมชาติ การอนุรักษ์สัตว์ป่า เพื่อความสวยงามและสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจเป็นต้น

13. เป็นความจริงที่ว่าประชากรของโลกเพิ่มมากขึ้นทุกวัน แต่ทรัพยากรธรรมชาติกลับ ลดน้อยถอยลงทุกที ไม่มีใครทราบได้ว่าการใช้ทรัพยากรในบั้นปลายนั้นจะเป็นอย่างไรอนาคตจึง เป็นสิ่งที่มืดมน ถ้าหากทุกคนไม่เริ่มต้นอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติตั้งแต่นี้

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2537) กล่าวว่าแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะต้อง ครอบคลุมปัญหาใหญ่ คือ ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมและถูกทำลาย ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นพิษ ซึ่งตัวการสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาคือมนุษย์ ดังนั้นแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยทั่วไปนั้น สามารถกระทำได้ดังนี้

1. การให้การศึกษาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ จากพื้นฐานความเชื่อว่ามีมนุษย์ คือ ตัวการสำคัญที่ทำให้สิ่งแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรม ดังนั้นการแก้ปัญหาจึงควรเริ่มที่มนุษย์ก่อน ไม่ใช่ไปเริ่มที่สิ่งแวดล้อม โดยจะต้องให้การศึกษาแก่คนในสังคม เพื่อให้ได้ตระหนักถึงบทบาท และหน้าที่ของตนต่อสิ่งแวดล้อม รูปแบบของการศึกษาจะต้องมีลักษณะเสริมสร้างทัศนคติ ความคิดเกี่ยวกับการเข้าใจและรู้จักตนเอง รู้จักสังคม และสภาพแวดล้อมที่ตนเองมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจต่อการเลือกอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ หรือเสื่อมโทรมเพียงใด เพราะการแก้ไขปัญหาลingkunganจริง ๆ นั้นไม่ใช่การหยุดขยายตัวทางเศรษฐกิจ หรือการปฏิเสธเทคโนโลยีแต่ความสำคัญอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคน เพื่อให้สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งการให้การศึกษาเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติให้ประชาชนส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นนั้น จะต้องทำพร้อมกันไปทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบในทุกระดับ โดยอาศัยวิธีการทุกชนิด รวมทั้งการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อให้เข้าถึงตัวประชาชนมากที่สุด

2. การปรับปรุงคุณภาพเป็นวิธีการตรงที่จะช่วยแก้ปัญหาเสื่อมโทรมของทรัพยากรและภาวะแวดล้อม โดยการปรับปรุงฟื้นฟูให้สภาพแวดล้อมดีขึ้น

3. การลดอัตราเสื่อมสูญ การบริโภคของมนุษย์ในปัจจุบันในหลายประเทศมักจะบริโภคทรัพยากรกันอย่างฟุ่มเฟือยและไม่ค่อยได้ใช้ให้อยู่ในขอบเขตจำกัด มักมีทัศนคติต่อการบริโภคในลักษณะที่ว่าสามารถบริโภคได้สูงสุดจะทำให้มีความสุขที่สุด ทัศนคติเช่นนี้จะทำให้ป่าไม้ถูกทำลาย เช่น การตัดต้นหนึ่งแทนที่จะใช้ประโยชน์ได้ทุก ๆ ส่วน แต่กลับใช้ประโยชน์ส่วนที่เป็นต้นเท่านั้น ที่เหลือ เช่น กิ่ง ใบ หรือส่วนที่เป็นตอมักถูกทิ้งไป อันที่จริงแล้วสิ่งเหล่านี้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ทั้งนั้น ไม่ควรทิ้งขว้าง ไม่เช่นนั้นนอกจากจะได้ประโยชน์น้อยแล้วอาจก่อให้เกิดปัญหาตามมาภายหลัง

4. การนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ประเทศทุนนิยมส่วนมากมักใช้ทรัพยากรกันฟุ่มเฟือยเปื้อนแล้วทิ้ง ล้าสมัยแล้วทิ้ง หรือเมื่อชำรุดแล้วทิ้งหรือในการผลิตวัสดุเครื่องใช้ต่าง ๆ ย่อมมีส่วนเป็นเศษที่เรียกว่าเศษวัสดุ เช่น เหล็ก อลูมิเนียม สังกะสี ทองแดง ตะกั่ว พลาสติก กระดาษ สิ่งเหล่านี้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ใหม่อีกโดยเก็บรวบรวมแล้วนำไปหลอมใหม่ เช่น พลาสติก หรือกระดาษนำเอาไปย่อยแล้วผลิตออกมาเป็นกระดาษใหม่

5. การใช้สิ่งทดแทน ทรัพยากรที่ใช้ประโยชน์ได้ดีในอดีตเริ่มร่อยหรอ เนื่องจากความต้องการเกี่ยวกับการบริโภคสูงนั่นเอง ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษา เพื่อหาเส้นทางนำทรัพยากรอื่น ๆ ที่มีคุณภาพเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน มาทำหน้าที่ในงานประเภทเดียวกัน หนทางที่จะทำได้ คือ

จะต้องศึกษาคนคว่ำและวิชัยทรัพยากรอื่น ๆ ที่ยังไม่ถูกใช้ประโยชน์ว่ามีทรัพยากรอะไรบ้างที่น่าจะสามารถนำมาใช้ประโยชน์แทนทรัพยากรเดิมที่กำลังจะหมดไป เช่น น้ำมันที่มนุษย์ใช้เป็นแหล่งพลังงานในอนาคตอันใกล้ต้องหมดไป ดังนั้น จึงจำเป็นต้องหาแหล่งพลังงานใหม่ทดแทนพลังงานใหม่ที่มนุษย์สนใจและกำลังทำการวิจัยอย่างรีบเร่ง คือ พลังงานจากดวงอาทิตย์ พลังน้ำ หรือการทดสอบใช้ก๊าซหรือแอลกอฮอล์แทนน้ำมัน เป็นต้น

6. การใช้สิ่งที่มีคุณภาพรองลงมาจากธรรมชาติ ทรัพยากรชนิดเดียวกันอาจมีคุณภาพแตกต่างกัน เช่น พันธุ์ไม้ในป่าซึ่งมากมาย มีคุณภาพแตกต่างกันออกไป บางชนิดมีเนื้อไม้แข็งเมื่อนำมาแปรรูปก็จะได้ไม้ที่มีความแข็งแรงทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศ มนุษย์จึงนิยมเลือกไม้เหล่านี้มาใช้ประโยชน์ก่อน นานเข้าไม้เหล่านี้ค่อยย่อยหรือลงจนเกือบจะหมดไป เช่น ไม้เคี่ยมไม้ตะเคียนทอง เป็นต้น ในปัจจุบันนี้แม้แต่ไม้หลุมพอก็มีแนวโน้มจะขาดแคลนเช่นกัน แต่มนุษย์ยังมีความจำเป็นต้องใช้ไม้อยู่ ดังนั้น แนวทางหนึ่งของการแก้ปัญหา ก็คือการใช้ไม้ที่มีคุณภาพรองลงมา โดยการนำไม้ไปอบหรืออบน้ำยาเพื่อรักษาคุณภาพของไม้ให้ทนทาน ป้องกันปลวกมอด เชื้อรา ซึ่งมีส่วนทำให้ไม้ผุกร่อนให้ใช้ได้นานเทียบเท่ากับไม้เนื้อแข็งที่หมดไป ในบางประเทศไม้ที่จะนำมาก่อสร้างต้องอบน้ำยาเสียก่อน โดยออกกฎหมายบังคับ ซึ่งประเทศไทยควรจะตระหนักในเรื่องนี้

7. การสำรวจหาทรัพยากรใหม่ ๆ จากอดีตจนถึงปัจจุบันถึงแม้ว่ามีการค้นหาทรัพยากรมาใช้กันอย่างมากมาแล้วก็ตาม แต่ทรัพยากรในธรรมชาติยังมีอยู่อีกมากมายซึ่งเชื่อกันว่าหากมีการสำรวจกันอย่างจริงจัง ก็น่าจะพบทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีพของมนุษย์อยู่อีกมาก

8. การป้องกันเป็นวิธีการโดยตรงเกี่ยวกับการป้องกันไม่ให้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในสิ่งแวดล้อมย่อยหรือลงรวดเร็วเกินไป หรือป้องกันมลสารหรือวัตถุเป็นพิษไม่ให้แปดเปื้อนสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์อาศัย รวมทั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในกรณีที่บรรยากาศมีก๊าซพิษหรือสารพิษเจือปน ทำให้น้ำไม่สะอาดและไม่สามารถใช้บริโภคได้ เพราะมีสิ่งแปลกปลอมขึ้นในรูปของสารพิษและเชื้อโรค สิ่งเหล่านี้ย่อมอยู่ในสิ่งแวดล้อม

ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรชายฝั่งทะเล

ทรัพยากรชายฝั่งทะเล มีผู้ให้คำนิยามของชายฝั่งทะเลไว้ต่าง ๆ ดังนี้

มาโนช วงษ์สุริรัตน์ (2538) ชายฝั่งทะเล คือ แถบแผ่นดินนับจากทะเลขึ้นไปบนบกจนถึงบริเวณที่มีลักษณะภูมิประเทศเปลี่ยนแปลงอย่างเด่นชัด

สุรพล สุดารา (2533) ชายฝั่งทะเล หมายถึง บริเวณที่ระบบนิเวศบนบกมาพบกับระบบนิเวศที่เป็นทะเล ซึ่งกินเนื้อที่ไปทั้งบนบกและในน้ำพอควร

วรรณภา วงษ์วานิช (2539) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า สำหรับประเทศไทย กรมพัฒนาที่ดินได้กำหนดความกว้างพื้นที่ชายฝั่งทะเล เพื่อเป็นขอบเขตในการวางแผนการพัฒนาที่ดินชายทะเลไว้เท่ากับ 8 กิโลเมตร ซึ่งลักษณะภูมิประเทศของชายฝั่งทะเลแต่ละแห่งนั้นแตกต่างกันออกไปตามลักษณะทางธรณีวิทยาของหินเปลือกโลกที่ประกอบเป็นชายฝั่ง และอิทธิพลจากการกระทำของคลื่นลม และกระแสน้ำบริเวณนั้น

มานิช วงษ์สุริรัตน์ (2538) ทรัพยากรชายฝั่งทะเล มีความหมายรวมถึงป่าชายเลน ป่าพรุ แนวหญ้าทะเล แนวปะการัง และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ที่มีผลสืบเนื่องมาจากทรัพยากรชายฝั่งทะเล ได้แก่ สัตว์ป่า ของป่า หาดชายเลน สิ่งเหล่านี้จัดเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถฟื้นฟูสภาพได้ (Renewable Resources) และถ้าหากมีการอนุรักษ์ที่เหมาะสมก็จะเกิดการทดแทนขึ้นมาใหม่ และสามารถทำการบำรุงรักษาสภาพให้คงอยู่ เพื่ออำนวยประโยชน์ต่อไปไม่สิ้นสุด

ความสำคัญของทรัพยากรชายฝั่งทะเล

อำไพ หรคุณารักษ์ (2534) กล่าวว่า ทรัพยากรชายฝั่งทะเล เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศโดยตรงและทางอ้อม จัดได้ว่าเป็นแหล่งที่มีความหลากหลายทางด้านนิเวศวิทยา ประกอบด้วย แนวปะการัง ป่าชายเลน หญ้าทะเล พื้นที่เกาะและชายหาด รวมไปถึงสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นระบบนิเวศชายฝั่งทะเล

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2534) บริเวณชายฝั่งทะเลเป็นแหล่งสะสมธาตุอาหารจากบนบก จึงมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับเป็นที่วางไข่ เลี้ยงตัวอ่อน และเป็นอาหารสำหรับสัตว์น้ำหลายชนิดมีความสำคัญในด้านการป้องกันภัยธรรมชาติ เช่น พายุ ตลอดจนการกัดเซาะพังทลายของชายฝั่ง นอกจากนี้สภาพแวดล้อมชายฝั่งยังมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการท่องเที่ยว ซึ่งต้องอาศัยสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่สะอาดและปราศจากมลพิษ ระบบนิเวศชายฝั่งมีความสัมพันธ์ซับซ้อนความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งหนึ่งเกี่ยวเนื่องกับสิ่งหนึ่งดำรงอยู่ได้ ในทำนองเดียวกันความเสื่อมโทรมของสิ่งหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศทั้งหมด

ทรัพยากรชายฝั่งทะเล

สันทัด สมชีวิตา (2535) ได้พบประเด็นปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับทรัพยากรชายฝั่งทะเล ดังนี้ คือ พื้นที่ชายฝั่งทะเลได้ถูกบุกรุก เพื่อใช้ประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งทางด้านอุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว จนทำให้เกิดผลเสียต่อระบบนิเวศ นอกจากนี้แนวปะการังตามเกาะแก่งบริเวณชายฝั่งต่าง ๆ ได้ถูกทำลายและเสื่อมโทรมลงไปอย่างมาก ซึ่งสาเหตุใหญ่หนึ่งนอกเหนือจากศัตรู

ธรรมชาติแล้ว ยังมาจากกิจกรรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมประมง เช่น การระเบิดปลา การเปื้อปลา การใช้อวนลาก การทอดสมอเรือ จากสภาพปัญหาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่งส่วนใหญ่ล้วนมีสาเหตุมาจากกิจกรรมของมนุษย์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ พบว่ามีผู้ทำวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้นำชุมชน กลุ่มประชากรเป้าหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ดังนี้

นุชลดา สืบไม้ (2546) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของชุมชนริมน้ำ ตำบลท่าเรือ อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองอยู่ในระดับต่ำ และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ ระดับการศึกษา การใช้ประโยชน์จากแม่น้ำแม่กลอง ในส่วนปัญหาและอุปสรรค รัฐบาลไม่ได้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างจริงจัง รวมทั้งมิได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม อีกประการหนึ่งคือ ประชาชนเองก็ไม่มีเวลาเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง รวมทั้งการประชาสัมพันธ์จากภาครัฐที่เกี่ยวข้องทำให้ประชาชนบางส่วนยังมีความรู้ และความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องจึงส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับต่ำ

สำราญ รักชาติ (2548) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนปากน้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนปากน้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี ได้แก่ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน อาชีพหลัก รายได้ของครัวเรือน ขนาดพื้นที่ถือครอง การได้รับการฝึกอบรม ประสบการณ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และประสบการณ์การทำงานกับเจ้าหน้าที่

อดิศักดิ์ แดงสกุล (2548) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าห้วยต้นยางและป่าห้วยแม่แก้ว อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่า ประชาชนในป่าสงวนแห่งชาติ ป่าห้วยต้นยางและป่าห้วยแม่แก้ว มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในด้านการร่วมรับผลประโยชน์จากการอนุรักษ์อยู่ในระดับมาก และมีส่วนร่วมในด้านการร่วมดำเนินการอนุรักษ์ และด้านการวิเคราะห์สภาพปัญหาและวางแผนแก้ไขปัญห อยู่ในระดับที่น้อย ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ยังไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ ขาดการประสานงานกันระหว่างผู้นำชุมชน หน่วยงานอนุรักษ์และชาวบ้าน ประชาชนขาดความรู้ด้านข้อมูลในการวางแผนและวิเคราะห์

แก้ปัญหาไม่ชัดเจน ไม่มีหน่วยงานเข้ามาดำเนินการอย่างจริงจัง ชาวบ้านไม่ทราบถึงข่าวกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงาน

พงศกร ชุมเปีย (2550) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ตำบลบางนายสี อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนอยู่ในระดับต่ำ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ได้แก่ เพศ ความรู้ความเข้าใจในด้านการอนุรักษ์ ประโยชน์ที่คาดหวังจากการอนุรักษ์ อาชีพหลัก รายได้ครัวเรือน มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน

วราภรณ์ มโนจิตต์ (2550) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในเขตนวนอุทยานน้ำตกขุนกรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ทั้งนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้นำหมู่บ้าน ควรเข้าไปผลักดันให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

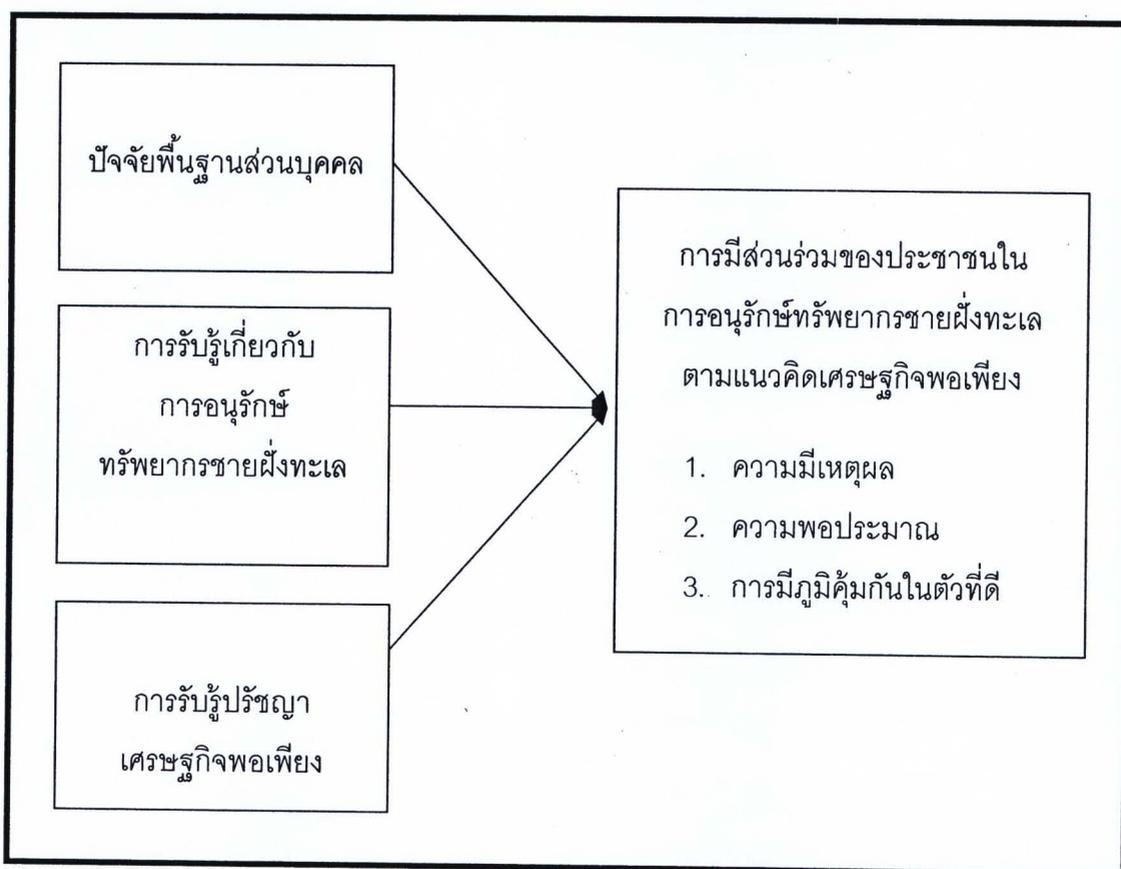
สุวัฒน์ ลือยงวัฒนา (2552) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงนามน โดยรวมและเป็นรายด้าน 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมด้านการตรวจสอบติดตาม ประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง และควรที่ทุกภาคส่วนจะเพิ่มระดับการสนับสนุนที่มีต่อประชาชนให้สูงขึ้น อันจะส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงนามน เพิ่มขึ้น

สรุปได้ว่าผลการศึกษา แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกิดขึ้นได้ต้องมีเป้าหมายของการตัดสินใจ หรือมีการดำเนินงานภายใต้ข้อมูลพื้นฐานของบุคคล การใช้ประโยชน์จากทรัพยากร การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการจัดการ และความคิดเห็นที่มีต่อคุณลักษณะของผู้นำสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้การจัดการทรัพยากรของแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกันออกไปตามประเด็นปัญหา และความต้องการของสมาชิกในชุมชน การศึกษาครั้งนี้จะทำการศึกษาสภาวะการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งระดับของการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งต่อไปในอนาคต

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ โดยดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเล ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร ได้แก่ (1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ย/เดือน และสถานภาพสมรส (2) การรับรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเล และ (2) การรับรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งส่งผลต่อตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลตามปรัชญาเศรษฐกิจ อันได้แก่ ความมีเหตุผล ความพอประมาณ และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี จากนั้นรวบรวมเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยตามภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย